

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Remissione Peccatorum, Et De Iustificacione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

pœnam peccati, & rem indifferentem: sicut multi Sententiarij docent, hæc mala tantum pœnam esse, & rem indifferentem: & non peccatum: & extenuant malum originis, & fingunt poltea, homines posse legi Dei satisfacere, & propria legis impletione iustos esse.

VITANDAE sunt in Ecclesia ambiguitates. Ideo exprimitur nominamus hæc mala deprauationem, quæ sæpe nominatur ab aliquis scriptoribus mala concupiscentia.

DISCERNI videntur appetitiones in natura conditas, à confusione ordinis, quæ per lapsum accessit, sicut Jerem. 17. dicitur: Præuam est cor hominis, & Paulus inquit, Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum. Hanc malam concupiscentiam dicimus esse peccatum: & affirmamus in totam doctrinam de peccato, sicut in Ecclesijs nostris proponitur declaratur, perpetuum esse veræ Ecclesiæ Dei consensum.

DE REMISSIONE PECCATORVM,
ET DE IUSTIFICATIONE.

DICTVM est supra, has controuersias pertinere ad explationem duorum articulorum Symboli: Credo remissionem peccatorum, & Credo Ecclesiam sanctam catholicam. Nec de rebus necessarijs, aut leuibus dicimus. Maxime necessarium est, in Ecclesia recte proponi doctrinam de peccato, & intelligi, quid sit peccatum, & conspici discrimen, inter iudicia politica & iudicium Dei.

CVM autem non recte ostendant aduersarij, quid sit peccatum, ut iam dictum est, confirmant malam securitatem in hominibus, & multas falsas opiniones. Postea etiam quid est tristitia, quæ hoc summum beneficium, remissionem peccatorum, & liberationem à morte æterna, vel obscurare, vel ignorare? Cumque nec discrimen inter Ecclesiam & alios homines, extincta luce de gratuita remissione peccatorum propter filium, & de hinc qua remissionem accipere oportet, nec consolatio alia sit, retrahens nos ex morte æterna, non inuocatio vera sine hac consolatione fieri possit: & Deus ipse non præcepit addiri Filium, & custodiri Euangelium, quod est mirandum decretum prolatum ex arcano consilio diuinitatis, cum ignoraretur esset omnibus creaturis: maxime necessarium est, veram de remissione doctrinam retineri incorruptam.

SED omnibus gratias inde vsq; à primis patribus, sparsæ sunt præstigiæ à diabolis, & veram doctrinam de filio Dei, præsertim in hoc articulo: quas tantum subinde refutauit Deus, excitatis rursus bonis doctoribus, ne hæreticus interiret Ecclesia. Ostenderunt Adam, Seth, Noë, Sem, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, & alij deinceps verum discrimen Ecclesiæ Dei, & aliorum hominum, & docuerunt Ecclesiæ traditam esse

missionem de filio Mediatore, & de remissione peccatorum : & hanc accipiendam esse gratis; propter Mediatorem. Et alligante inuocationem ad hunc Deum, qui se patefecerat edita promissione de mediatore : & habuerunt externos ritus diuinitus traditos, qui erant signa promissionis, & nerui publicæ congregationis.

Hos ritus, omiſſa doctrina promiſſionum & fidei, magna pars multitudinis imitata eſt : & cum aſſingeret hanc perſuaſionem, homines his ritibus mereri remiſſionem peccatorum, cumulauit ritus, & paulatim proceſſit audacia, vt ſit, vt alij alia numina fingere.

Ita diſceſſerunt Echnici à vera Dei Eccleſia, & ab agnitione veri Dei, & promiſſione redemptoris. Idem accidit poſt Moysiſen. Inſtituta erant ceremoniæ hanc ipſam ob cauſam, vt eſſent commiſſiones de Mediatore : ſed multitudo oblita promiſſionis de Mediatore, de doctrina fidei, de gratuita remiſſione propter mediatorum, finxit remitti peccata propter ſacrificia, & ritus illos : & hac ſuperſtitione cumulauit ſacrificia, & oblita eſt Mediatoris, & ſuit ſine vera conſolatione, & ſine vera inuocatione.

Idem accidit poſt Apoſtolos amiſſa luce Euangelij, in qua proponitur gratuita remiſſio, propter mediatorum accipienda fide : quaſita eſt remiſſio per exercitia monaſtica, per cœlibatum, per varias obſeruaciones, per oblationem in miſſa, per interceſſionem hominum mortuorum, & multæ monſtroſæ ſuperſtitiones excogitatae ſunt, vt hitoriæ totius Eccleſiæ poſt Apoſtolos oſtendunt.

Adverſus hos errores immenſa miſericordia Deus ſubinde vocem Euangelij reſtituit, ac vt in populo Iſraël ſubinde Prophetas excitauit, qui doctrinam repurgarent : ita in Eccleſia, poſt Apoſtolos, cum ſcripta Originica, & Pelagiana, & populi ſuperſtitio puritatem Euangelij corrumperent, tamen velut in caligine rurius accenſa eſt lux ab Auguſtino, & hunc ſecuti ſunt Proſper, Maximus, & alij, qui falſas opiniones in hoc articulo taxauerunt.

Postea natis monachis, cum rurius late vagaretur opinio, quæ fingit, homines mereri remiſſionem operibus, fuerunt tamen aliqui rectius ſentientes, etiamſi fundamento ſtipulas adderent : vt Hugo, Bernardus, Gilibertus, Guillelmus, Pariſienſis, Taulerus, Drandorſius, VVeſſelus, & alibi alij. Et nunc voce Lutheri, magis perſpicue reſtituta & illuſtrata eſt Euangelij doctrina, & monſtratus Agnus, ſicut Baptiſta inquit : Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Qui credit in filium, habet vitam æternam, qui non credit, manet ira Dei ſuper eum.

Hanc ipſam vocem Euangelij incorruptam, ſonant & Eccleſiæ noſtræ : & reſpreſe diſcernimus diſciplinam ſeu iuſticiam, quam poteſt efficere homo non renatus, à iuſticia fidei, & nouitate, de qua concionatur Euangelium.

in hostiam, in perpetuum seder ad dexteram Dei, &c. **ETS I**
 vero causas huius mirandi consilij, cur hoc modo redimendum fue-
 rit genus humanum, nondum in hac infirmitate cernimus: sed postea
 ascendere erunt in omni aeternitate, tamen hæc initia nunc discenda
 sunt.

CONSPICIUNT VR in hac victima, iusticia Dei, &
 ira aduersus peccatum, & immensa misericordia erga nos, & amor
 in filio erga genus humanum. Tanta est iusticie ferocitas, vt non sic
 sita reconciliatio, nisi poena persolueretur. Tanta est iræ magnitu-
 do, vt æternus Pater non sit placatus, nisi deprecatione & morte Fi-
 lij. Tanta misericordia, vt filius pro nobis datus sit. **TANTVS**
 amor in Filio erga nos, vt hanc veram & ingentem iram in se deriuauit.

Harum maximarum & arcanarum rerum considerationem, in
 peccatoribus accendit tu **FILI DEI**, Spiritu tuo sancto, vt vere
 expauescamus agnitione iræ, & rursus vera consolatione, erigamur,
 & te in omni aeternitate celebremus.

Vt autem beneficia huius Mediatoris nota essent generi hu-
 mano, & nobis applicarentur, edita est promissio statim initio post
 lapsum primorum parentum, & deinceps sæpius repetita, & voce Pro-
 phetarum declarata: sed clarissime recitata per ipsum Filium, &
 deinde per Apostolos: & institutum est ministerium docendi, & propa-
 gande promissionis, & condita Ecclesia, & subinde instaurata hæc
 ipsa voce de filio Dei propitiatore.

PER hoc ministerium
 semper fuit, est, & erit efficax filius Dei in credentibus, sicut Roma.
 dicitur: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni creden-
 ti. Et instaurat ipse hoc ministerium, cum inquit: Sicut misit me
 Pater, ita & ego mitto vos: Ite prædicantes penitentiam & remis-
 sionem peccatorum in nomine meo.

VLT argui peccatum
 in toto genere humano, sicut inquit: Spiritus arguet mundum de pec-
 cato, quod non credunt in me. Et Roma. 1. Reuelatur ira Dei de
 celo, super omnia impietatem & iniusticiam hominum. Vult Deus
 agnoscere iram suam aduersus peccata omnia, & præcipue aduersus
 contumaciam filij, sicut & in Psalmo inquit: Osculamini filium, ne
 irascatur, & pereatis de via, &c. Vult nos vere expauescere agnitio-
 ne tenebrarum, & horrendæ prauitatis, & contumaciæ nostræ. Et
 quidem ipse Deus iræ suæ sensu corda opprimit, vt inquit Ezechias:
 Sicut Leo contriuit omnia ossa mea.

ET ad hoc iudicium
 non solum voce ministerij legis & Euangelij venit, sed etiam om-
 nes calamitates humanæ sunt, quasi vox legis, de ira Dei nos admo-
 nent, & omnes ad penitentiam inuitans. Cum autem hac voce ar-
 guente peccata, mens perterrefacta est, audiat promissionem Euan-
 gelij propriam de filio Dei, & statuatur sibi remitti peccata gratis pro-
 pter filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum propitiato-
 rem,

rem, per misericordiam, non propter contritionem aut dilectionem nostram.

H A C fide cum erigitur, certum est donari remissionem peccatorum, reconciliationem & imputationem iusticie propter ipsius Christi meritum, & Christum in nobis efficacem esse, ut ce Euangelij, & Spiritu suo sancto viuificare credentes, & ex morte nos liberare, & facere nos simul hæredes vitæ æternæ.

I T A inquit Paulus Roman. 3. Decernimus fide iustificari minem, sine operibus legis. Item: Iustificamur gratis ipsius gratia per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius. Et Act. 10. Huic omni pheta testimonium perhibent remissionem peccatorum accipientes: per nomen eius, qui credunt in eum. **S** Y N T autem in

vocabula. **F** I D E S significat non tantum historia notitia qualis & in Diabolis est, de quibus dicitur: Demones credunt, tremiscunt: sed significat amplecti omnes articulos fidei, & in his articulis, Credo remissionem peccatorum: Nec tantum aliquid eam credo, sed mihi quoque.

H A C fides simul est **F** I D E S acquiescens in mediatore, iuxta illud: Iustificari fide, pacem habemus. Ita loquitur Paulus de fide, quæ assentiens omnibus articulis fidei, promissionem intuetur & amplectitur: copulat enim fidei promissionem. Rom. 4. Ideo ex fide, ut sit firma promissio. In declaratione vocabuli iustificari, vltimate dicitur: Iustificari significat, ex iniusto iustum fieri: quod recte intellectum hic quoque dicitur. Ex iniusto, id est, reo & inobediente, & non habente Christum, fieri iustum, id est, absolutum à reatu, propter filium Dei apprehendente fide ipsum Christum, qui est iusticia nostra, ut dicitur

Hieremias & Paulus: quia eius iusticia nobis imputatur, & propter eum iusti reputamur, & quia dato Spiritu suo sancto nos viuificat & regenerat, sicut & r. Iohannis 5. dicitur: Hæc est vita in Filio eius. **Q** U I habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium Dei, vitam non habet.

Q U A N Q U A M autem simul incoatur non tamen non dicimus personam iustam esse in hac vita propter nostras qualitates, sed propter ipsum mediatorem passum, resuscitatum, & gloriantem, deprecantem pro nobis, nos obumbrantem & viuificantem.

E T quanquam sunt incoatæ virtutes, tamen adhuc sunt imperfectæ, & hærent in nobis reliquiæ peccati. Ideo tenenda est hæc consolatio placere personam propter filium Dei, imputata nobis ipsius iusticia, sicut Roma. 4. dicitur: Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei ad iusticiam. Item: Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. **I** T A Q U E & correptum intelligenda est hæc oratio, Fide iustificamur, hoc est, fiducia in ipso iustificamur, non propter nostram qualitatem, sed quia ipse est

phitor, in quo cor acquiescit, fiducia promissæ misericordie propter eum, quam fiduciam ipse Spiritu suo sancto exuscitat, sicut inquit Paulus: Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, quo clamamus, Abba pater.

Hic & de particula exclusiua dicendum est, Toties repetit Paulus vocabulum Gratis, qua voce certissimum est exclusi conditionem meritorum nostrorum. Ideo in Ecclesijs nostris dicimus: Sola fide iustificamur, quod sic intelligimus & declaramus: Gratis propter solum mediatorem, non propter nostram contritionem seu alia nostra merita donamur remissione peccatorum & reconciliatione.

Et si enim contritio antecedit consolationem, & dilectio Dei, & alia virtutes multæ cum fide, seu hac fiducia simul acceduntur: tamen hæc virtutes non sunt causa seu meritum remissionis peccatorum, nec propter eas persona placet, iuxta illud: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens: sed habet remissionem, & placet persona certo propter Mediatorem, quem fide apprehendi oportet: ut ad Ephe. cap. 3. dicitur: Per quem audemus accedere in fiduciam, quæ est per fidem in eum.

Hæc tota doctrina fit illustrior in vera confessione & quotidiana inuocatione piorum. Cum respiciemus agnitione iræ Dei, hæc vna est firma consolatio, confugere ad filium Dei, qui inquit: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Item: Viuo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat. Item: Gratia exuberat supra peccatum.

In his doloribus, si doceas hominem, dubitandum esse de remissione peccatorum, vincet dolor, & sequentur tristissimi fructus aduersus Deum, & desperatio, & mors æterna. Sed si doceas, fide vincendam esse dubitationem, intelliget iam vocabulo fidei, non tantum significari noticiam historiarum, intelliget fiduciam nisi solum mediatorem, intelliget quid dicatur his verbis, Gratis propter mediatorem, sola fide accipiter remissio, & placet persona.

Hæc lectis omnibus temporibus aliquos erudit, ut hæc veras consolationes aliquo modo intelligerent. Etsi enim Origenes & multi scriptores & sententiarij aliud genus doctrinæ insincerum pepererunt: tamen in Augustino & alijs quibusdam, leguntur dicta, quæ ostendunt, eos ex his veris fontibus etiam hausisse consolationes.

Quia autem interdum improprie loquuntur, aut dissimilia dicunt, quia in loquendo negligentes fuerunt: tamen quæ fuerit eorum perpetua sententia, si dextere iudicare volumus, animaduerti potest. Augustin. in Psalmo 31. inquit: Qui sunt beati? Non illi, in quibus non inueniet peccatum? nam in omnibus inuenit. Omnes enim peccauerunt, & carent gloria Dei. Si ergo in omnibus peccata inueniuntur, remanet ut non sint beati, nisi quorum remissa sunt peccata. Hoc ergo Apostolus sic commendauit: Credidit Abraham Deo, & imputa-

imputatum est ei ad iusticiam. Hic certe Augustinus fide intelligit fiduciam, quæ accipit remissionem peccatorum: & dicitur in Genesi & in Paulo profus intelligit, sicut nos enarramus. Alibi spiritu & litera inquit: Ex lege timemus Deum, fide confugiunt in misericordiam. BERNARDVS in concione de Annuntiatione. Necessè est primum omnium credere, quod remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiã Dei, Sed adde, vt credas, quod quod per ipsam peccata tibi donatur. Hoc est testimoniũ quod perbet Spiritus sanctus in corde tuo, dicēs, Dimissa sunt tibi peccata. Sic enim arbitratur Apostolus, gratis iustificari hominem per fidem hoc dicto perspicue & proprie citatur sententia Ecclesiasticum 10. rum, & extant similia testimonia apud hunc scriptorem.

LIVS etiam propriissime recitat nostram sententiam in concione Humilitate. his verbis: Qui gloriatur, in Domino gloriatur, id est quod Christus nobis factus sit sapientia à Deo, iusticia, & sanctificatio, & redemptio, sicut scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Hæc est enim perfecta & integra gloriatio in Deo, quoniam propter iusticiam suam quisquam effertur, sed agnoscit sese indignum vera iusticia, fide autem sola in Christum iustificari. Cuiusmodi ex his quæ dicta sunt, manifestum sit, quid significet vocabulum in hac propositione, Fide iustificamur. Hinc intelligi potest, penitentiam se errare monachos & alios, qui iubent conuersos ad Deum ducunt, an placeant Deo. Hunc vulgarem errorem de dubitatione manifeste refutant hæc dicta: Iustificati fide pacem habemus. Id est: Ideo etiam vt sit firma promissio. Donec enim excruciamur dubitatione, non fugiunt Deum, non acquiescunt in Deo, non invocant. Et promissio fit eis inanis sonitus, quia non assentiuntur ei. POSTERUM

Dei mandatum est æternum & immortum, vt credamus filio Dei. Iuxta hoc dictum: Spiritus arguet mundum de peccato, quod non credunt in me. Item 1. Iohan. 5. Qui non credit Deo, accusat eum mendacij.

EST autem insulsa cauillatio, quod dicunt, dubitandum esse propter nostram indignitatem, non propter misericordiam. Ideo enim edita est promissio, ideo filius Dei mediator constitutus est, quia nos indigni sumus: & vt Pater propter ipsum passum, & precantem, & deprecantem pro nobis, ac vestientem nos sua misericordia certo sit propitius huic miseræ massæ, indignæ, & plenè indignæ iuxta illud: Nulla nunc condemnatio est his, qui in Christo Iesu ambulat.

ABSURDUM est etiam, quod dicunt, nostram indignitatis causa dubitandum esse non enim dubitandum est in obsequio ceat indignitas, sed veris gemitibus fateamur nos indignos esse, & opponamus promissionem, cui assentiri, mandatum Dei est.

NEC recte accommodatur ad hanc dubitationem sententia

Deleſtaſſe : Nescit homo an amore vel odio dignus ſit. Amentia eſt
 agere Salomonem hoc velle, nec iuſtos, nec iniuſtos debere ſtatueri,
 ut placeant aut diſpliceant Deo, cum certiffimum ſit, per ſeuerantes
 in ſceleribus contra conſcientiam, diſplicere Deo. **S E P** abdu-
 ctos Salomon à ſpectaculis externis ad verbum Dei, quaſi dicat :

Ex rebus ſecundis non ſtatuas te placere Deo, nec propter res aduer-
 ſas diſplicere. Non ideo placet Alexander, quia vincit, & magno im-
 perio potitur. Iob in calamitate, Dauid in exilio, non ideo ſtatuant
 ſe abiectos eſſe à Deo, quia ſunt ærumnoſi. Non ex his euentibus ſeu
 externis ſpectaculis iudicent, ſed ex verbo Dei. Etiam in mediâ cala-
 mitate offertur conſolatio, Ezech. 18. Viuo ego, nolo mortem pecca-
 toris, &c. Sic Deus dilexit mundum, vt Filium vnigenitum dederit,
 vt omnis qui credit in eum, non pereat, &c. Iohan. 3. Deniq; error
 de dubitatione prorfus Ethnica imaginatio eſt, ac Euangelium abo-
 let, & in conuerſione veram conſolationem ijs, qui iram Dei ſenti-
 unt, admittit. **D O C E N D I** ſunt potius homines, hanc certo vó-
 cem Euangelij eſſe, vt filio Dei credamus, ac ſtatueamus gratiam ex-
 liberare ſupra peccatum, ideoq; repugnemus dubitationi, & eluſte-
 mur, & fide eam vincamus, vt accedere ad Deum, inuocare eum, &
 ei gratias agere poſſimus. Hi ſummi cultus horribiliter impediuntur,
 quancumq; animi concutiuntur fluctibus dubitationum, vt
 experientia oſtendit. Hinc perſpicuum eſt, quare decretum Triden-
 tinae Synodi, quod confirmat errorem de dubitatione, taxari neceſſe
 ſit.

Ex his omnibus etiam intelligi poteſt, iuſte reprehendi
 Synodothen corum, qui ſic interpretantur Paulum : Fide iuſtifica-
 mur, ſcilicet, formata dilectione, vt ipſi loquuntur. Nam vocabulum
 fidei intelligunt tantum de noticia, & cogitant hanc eſſe ſententiam;
 fide iuſtificamur, id eſt, præparamur ad iuſticiam, id eſt, ad cete-
 ras virtutes, quæ ſunt obediencia & impletio legis. Ita tantum hoc
 dicunt : Hominem eſſe iuſtum propter proprias virtutes, Deinde iu-
 bent dubitare, an ſit ornatus illis habitibus, de quibus loquuntur.

O S T E N D I M V S autem ſupra, fide ſignificari fiduciam acqui-
 eſcentem in filio Dei propitiatore, propter quem recipimur & place-
 mus, non propter noſtras virtutes, aut legis impletionem. Cum autem
 in hac ipſa conſolatione, fiducia, qua acquieſcimus in filio Dei, vere
 ſit motus accenſus à Spiritu ſancto, quo viuificatur cor, & liberatur
 ex æterna morte, dicitur hæc conuerſio, regeneratio, Iohan. 3. Niſi
 quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu.

E T ſic homo iam vere
 domicilium Dei, qui eſt in eo efficax, vt Iohan. 14. dicitur : Si quis
 diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, &
 veniemus ad eum, & manſionem apud eum faciemus. Filius $\lambda\omicron\gamma\textcircled{C}$;
 hæc Euangelij dicit conſolationem in corde credentis, & oſtendit

Patri

Patris misericordiam, & Pater per Filium effundit Spiritum sanctum in cor credentis, qui læticiam & inuocationem, & alios motus accipit, qualis ipse est. Ideo dicitur Galat. 3. Ut promissionem spiritus accipiamus per fidem.

Non igitur loquimur de otiosa uocia: & errant imperiti, qui existimant remissionem peccatorum contingere otiosis, sine aliquo motu animi, sine certamine, & sine consolationis in ueris doloribus, in ea ætate, quæ iam intelligit uocem doctrinæ potest, iuxta illud Rom. 10. Fides ex auditu est: sed per uerbum Dei. Et quia conscientijs in penitentiâ consolationem proponimus, non addimus hic quæstiones de prædestinatione seu de electione: sed deducimus omnes lectores ad uerbum Dei: iubemus ut uoluntatem Dei ex uerbo ipsius discant, sicut æterniter expressa uoce præcipit Matth. 17. Hunc audite Non quæramus speculationes.

CERTISSIMUM est, prædicationem penitentiae ad omnes homines pertinere, & accusare omnes homines. Ita & promissio uniuersalis est, & omnibus offert remissionem peccatorum, iuxta illa dicta uniuersalia Matth. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Item Iohan. 1. Omnis qui credit in eum, non pereat. Rom. 10. Omnis qui credit in eum, non confundetur. Item, Dominus omnium, diues in omnia, inuocant eum. Rom. 11. Conclufit Deus omnes sub inobedientiam, ut omnium misereatur.

In hanc uniuersalem promissionem, singuli se includant, & non indulgeant dissidentiae, sed iudicent, assentiantur uerbo Dei, & obsequantur Spiritui sancto, & inueniant, sicut dictum est Lucæ 11. Quanto magis dabit Spiritus sanctus petentibus?

DE LIBERO ARBITRIO.

Iam hic nota sit etiam doctrina de libero arbitrio. Semper in ecclesia homines recte eruditi, distinxerunt disciplinam & uocem spiritus, quæ est initium uitæ æternæ: & docuerunt, in libertatem uoluntatis talem esse, ad regendos externos motus membrorum, quæ etiam non renati utrunque disciplinam, quæ est exterior obediencia iuxta legem, præstare possint.

Sed homo non potest se liberare à peccato & morte æterna uiribus naturalibus: sed hæc liberatio & conuersio hominis ad Deum, & uocem spiritualis, fit per filium Dei uiuificantem nos Spiritu suo sancto dictum est Roma. 8. Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et uoluntas, accepto Spiritu sancto, iam non est otiosa.

Ac Deo gratias agimus pro hoc immenso beneficio, quod nobis propter filium, & per eum, dat Spiritus sanctus, & non